

TALOUSARVION 2024 JA -SUUNNITELMAN 2025–2026 LAADINTAOHJEET

TALOUSARVION JA SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

Talousarvion lähtökohtana on Laitilan kaupungin strategia sekä valtuuston asettamat strategiset päämäärät. Talousarvio ja taloussuunnitelma laaditaan siten, että Laitilan kaupungin asukkaiden tarvitsemat palvelut voidaan järjestää. Talousarvion tavoitteena on vakaan talouden turvaaminen. Myöskään investoinnit eivät saa aiheuttaa hallitsematonta käyttökustannusten nousua.

Talousarviokehys on laadittu käyttötalouden osalta. Talousarvion laadinnassa noudatetaan talousarvion laadintaohjetta. Laadintaohjetta täydentävänä ohjeistuksena käytetään Valtiovarainministeriön Kuntatieto-ohjelmaan kuuluvaa JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma suositusta:

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/JHS199.pdf>

TAVOITTEET

Valtuuston sitovuustasot muodostavat laadittavan talousarvion rungon. Näiden pohjalta tulee määrittellä kuntastrategian mukaiset toimialastrategiat valiokunnissa ja lautakunnissa. Toimialastrategiaan on määriteltävä tavoitteet, toimenpide-ehdotukset sekä mittarit ja tavoitetasot. Lisäksi talousarvioon ja -suunnitelmaan on sisällytettävä toimintaa kuvaavat suoritteet ja tunnusluvut.

TOIMIELINTEN MENOKEHYKSET

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että resurssien käytössä otetaan huomioon Laitilan kaupungin strategian toiminnalliset painotukset ja tavoitteet. Vuoden 2024 talousarvion lähtökohtana on, että henkilöstöresurssit säilyvät ennallaan. Henkilöstön lisäykset ovat mahdollisia vain perustelluista syistä. Myös avoimiksi tulevien vakanssien kohdalla on

pohdittava mahdollisuutta järjestellä tehtävät uudelleen siten, että vakanssia ei tarvitsisi täyttää.

Henkilöstöesityksiä varten on täytettävä henkilöstösuunnitelma -lomake, joka on tallennettu hakemistoon T:\Vuoden 2024 talousarvio\Henkilöstösuunnitelmat. Henkilöstösuunnitelmat tulee tallentaa T-aseman Talousarvio 2024 -kansioon alikansioon Henkilöstösuunnitelmat siten, että tiedoston nimenä on toimiala_vakanssin nimi, vakanssin luonne (esim. hallinto_toimistoharjoittelija_määräaikainen). Tyhjä henkilöstösuunnitelmapohja löytyy kansioista T:\Vuoden 2024 talousarvio\Lomakepohjat.

Talousarviokehys: Talousarvion kehystenä käytetään kaupunginhallituksen **19.6.2023** hyväksymää kehystä.

INVESTOINNIT

- 10 000 euroa ylittävät hankintamenot on eriteltävä investointiosassa
- Kaikista investoinneista tulee täyttää hankesuunnitelma-lomake (investointikortti). Hankesuunnitelmalomake tallennetaan **31.8.2023** mennessä hakemistoon T:\Vuoden 2024 talousarvio\Investointien hankesuunnitelmat.
 - Tyhjä hankesuunnitelmapohja (investointikortti) sekä kooste investoinneista löytyvät kansioista T:\Vuoden 2024 talousarvio\Lomakepohjat ja edellisen talousarvion hankesuunnitelmat löytyvät kansioista: T:\Vuoden 2024 talousarvio\Investointien hankesuunnitelmat\vanhat.
 - Suunnitelmavuosilta siirtyvät hankekortit päivitetään ja siirretään hakemistoon T:\Vuoden 2024 talousarvio\Investointien hankesuunnitelmat.
 - Investointiehdotukset tallennetaan T-asemalle TA2024-kansion alikansioon Investoinnit siten, että tiedoston nimenä on hankkeen nimi. **Esitykseen tulee sisältyä investoinnin arvioitu käyttöönottoajankohta sekä tiedot kustannuspaikasta, johon poistot tullaan kohdentamaan.**
 - Valiokuntien on tehtävä rakentamishankkeiden investointiehdotukset yhteistyössä teknisen valiokunnan kanssa viimeistään elokuussa 2023

- Teknisen toimen on tehtävä esitys taloussuunnitelmaan sisältyvästä rakentamishjelmasta viimeistään **7.9.2023** ja toimitettava se talousjohtajalle. **Esitykseen tulee sisältyä investoinnin arvioitu käyttöönottoajankohta sekä tiedot kustannuspaikasta, johon poistot tullaan kohdentamaan.**
- Talouspalvelut kokoaa investointikorttien perusteella investoinneista yhteenvedon, jonka perusteella lasketaan poistot talousarvioon.

Investointihankkeista on esitettävä määrärahan lisäksi kokonaiskustannusarviot.

Investointiosaan ei saa sisällyttää määrärahaesityksiä, jotka eivät lisää kaupungin omaisuutta (esim. avustukset yksityisteille). Investointiosaan budjetoidaan kiinteistöjen peruskorjaukset, jotka lisäävät kiinteistön käyttöomaisuusarvoa. Kunnossapitohankkeet ja vuosikorjaukset kuuluvat talousarvion käyttötalousosaan. Ohjelmistojen käyttöönottokustannukset käsitellään, kuten muutkin investoinnit.

Investointiosan tuloarviona esitetään arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointeihin. Jos investointien valtionosuutta maksetaan jälkirahoitteisena, se otetaan kunnan talousarvioon bruttoperiaatteella (koko summa ko. vuodelle) sekä investointiosaan että rahoitusosaan.

VALTIONOSUUDET JA VEROTULOT

Talousarviokehityksessä on käytetty Kuntaliiton laskennallisia ennusteita verotuloista ja valtionosuuksista. Sekä verotulo- että valtionosuusennusteisiin vaikuttavat merkittävästi niin sote-uudistus, inflaatio, korkojen nousu kuin Venäjän hyökkäyssodan ja koronan jälkivaikutukset. Tällä hetkellä talouden näkymät ovat hyvin epävarmat.

MUUT TUOTOT

Talousarvion yhteydessä toimialojen tulee tehdä kartoitus kaikista perittävistä taksoista ja maksuista. Kartoituksessa selvitetään, mihin maksu perustuu ja paljonko menoista tuo maksu kattaa. Taksoja ja maksuja korotetaan lainsäädännössä päätetyn tai sopimuksen mukaisesti. Inflaatio on kiihtynyt viime aikoina hyvin voimakkaasti ja on tärkeää, että sopimuksiin perustuvat indeksikorotukset ym. hinnantarkistukset tehdään ajallaan. Vanhoja sopimuksia saattaa olla tarpeen päivittää. Toimialat tallentavat käyttötalousarvion 2024 tuotot kustannuspaikoittain budjetointipohjiin.

PALKAT

Talousoalvelut tallentavat talousarvion palkkasummat keskitetysti budjetointipohjiin.

Tehtäväalueen työntekijöiden vuosipalkkojen Excel-pohjaiset taulukot toimitetaan toukokuussa tarkistettavaksi toimialoille. Taulukoissa on kustannuspaikoittain ja henkilöittäin viran- ja toimenhaltijoiden vuosipalkka toukokuun 2023 tilanteen mukaan. Vuosipalkkaan sisältyy lomarahaa. Excel-taulukossa on tarkemmat toimintaohjeet.

Palkankorotuksia ei huomioida toimialoilla palkkojen tarkistusvaiheessa. Palkankorotukset kirjataan budjetointipohjiin palkkojen siirron yhteydessä talousoalveluiden toimesta. Tämä koskee myös henkilökohtaisia lisiä.

Pohjana sijaismäärärahojen sekä tuntipalkkaisten työntekijöiden arvioinnissa käytetään vuoden 2022 tilinpäätöksen toteutuneita lukuja. Mikäli ne poikkeusolojen vuoksi eivät ole realistisia, voidaan vaihtoehtoisesti määrää arvioida ja käyttää realistisempaa arviota.

Taulukko palautetaan sähköpostin liitteenä osoitteeseen taloustoimi@laitila.fi ja palkkatiimi@laitila.fi 16.6.2023 mennessä. Toimialajohtaja vastaa, että palkkatiedot on tarkistettu ja tarvittaessa korjattu. Samassa yhteydessä tarkistetaan, että osa-aikaisuusprosentit (hoito-osuusprosentit) sekä kustannuspaikat ja hankkeet ovat oikein kirjattuja.

Palkkojen sivukulut lisätään keskitetysti budjetointipohjiin talousoalveluissa. Myös suunnitelmavuosien 2025–2026 osalta tehtävät mahdolliset palkantarkistukset ja työnantajamaksujen tarkistukset tehdään talousopalvelujen toimesta.

Rehtoreiden on toimitettava opettajatietolomakkeet palkkatoimistoon viimeistään **31.8.2023**, jonka jälkeen tiedot päivitetään palkanlaskentajärjestelmään. Talousarviossa opettajien palkat arvioidaan, kuten muidenkin työntekijöiden palkat.

Mikäli palkkoja halutaan siirtää kustannuspaikasta tai hankkeesta toiseen vuodesta 2023 poikkeavalla tavalla, tulee muutokset ilmoittaa sekä palkkatoimistoon (palkkatiimi@laitila.fi) että talousopalveluihin (taloustoimi@laitila.fi).

SISÄISET LASKUTUSERÄT, VYÖRYTETTÄVÄT ERÄT JA POISTOT

SISÄISET MÄÄRÄRAHAT:

Sisäisen laskutuksen menot ja tulot sisällytetään yksiköiden määrärahoihin ja kirjanpitoon. Sisäiset erät on jo talousarviovaiheessa kyettävä erottamaan ulkoisista tapahtumista, jotta ulkoinen tuloslaskelma pystytään esittämään.

Sisäisinä erinä käsitellään vesi- ja jätevesimaksut, posti- ja kopiointimenot sekä sisäiset vuokrat ml. siivouskulut ja ruokapalvelumenot. Vesi- ja jätevesimaksut sekä posti- ja kopiointimenot määräytyvät tilinpäätöksen 2022 mukaan. Tekninen toimi laatii sisäisten vuokrien arvion ja ruokapalvelut arvion ruokapalvelukustannuksista. Yksikköhintojen laskemisessa otetaan huomioon kokonaiskustannukset eli myös sisäiset vuokrat ja kustannuslaskennalliset erät.

Sisäisten erien laskennassa käytettävät hallintokohtaiset suoritteiden määrät sekä kokonaiskustannukset määräytyvät vuoden 2022 tilinpäätöksen perusteella. Mikäli suoritteiden määrät ovat poikkeusoloista (esim. Ukrainan tilanne) johtuen olennaisesti muuttuneet, voidaan käyttää myös realistisempia arvioita.

Talouspalvelut tallentavat sisäisten erien määrärahat keskitetysti vuoden 2023 budjetointipohjiin 31.8.2023 mennessä.

VYÖRYTYSERÄT:

Vyörytyserät eivät ole kehukseen sisältyviä määrärahoja, vaan kustannuslaskennallisia eriä. Näitä ovat keskitetysti hoidettujen palvelujen kustannukset, kuten taloushallinto, henkilöstöhallinto ja tietohallinto. Näiden palvelujen talousarvioluvut on tallennettava **11.8.2023** mennessä. Tämän jälkeen talouspalvelut kohdentavat keskitetysti kustannuslaskennalliset erät toimialoille ja yksiköille.

POISTOT:

Suunnitelman mukaiset poistot eivät ole määrärahoja. Ne ovat kustannuksia, jotka tulee huomioida palveluiden ulkoisessa hinnoittelussa. Poistot tallennetaan budjetointipohjiin keskitetysti talouspalveluiden toimesta.

HANKKEET

Toimialat tallentavat käyttötalouden hankkeiden tuotot ja kulut budjetoitipohjiin. Hankkeisiin sisältyy tyypillisesti omarahoitusosuus, joka merkitsee, että kustannukset ovat tuottoja suuremmat. Järjestelmään viedään olemassa olevat hankkeet, jotka jatkuvat vuodelle 2024 sekä uudet tiedossa olevat hankkeet, vaikka ne virallisesti alkaisivat vasta vuoden 2024 aikana. Uusista hankkeista toimitetaan projektinavauslomake sekä rahoituspäätös-/sopimus talouspalveluihin taloustoimi@laitila.fi, jotta talouspalvelut voi avata alahankenumeron projektille.

TILOIHIN LIITTYVÄT KUSTANNUKSET SEKÄ MUUT TOIMINTAKULUT

Laitilan kaupungilla on käytössä sisäiset vuokrat, jotka sisältävät mm. sähkö-, lämmitys-, jäte-, vartiointi-, siivous- ja vesimaksut.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden, ostopalveluiden sekä muiden toimintakulujen osalta tulee arvioida tapauskohtaisesti mahdolliset muutokset. **Kulujen arvioinnissa käytetään aina arvonlisäverotonta hintaa.** Useiden palveluiden ja tavaroiden hinnat ovat merkittävästi nousseet. Tästä syystä toimialojen määrärahoihin sisältyy kehyksessä inflaatiokorotus 3,5 %.

Toimialat tallentavat käyttötalousarvion 2024 kustannukset budjetoitipohjiin. Palkkakulujen, kustannuslaskennallisten erien, sekä sisäisten vuokrien ja ruokapalvelumenojen muokkausoikeudet on rajattu taloushallinnolle.

KOKOUSPALKKIOT

Kokouspalkkiot ovat: KV, KH ja sen jaostot ja tarkastuslautakunta 80 €, valiokunnat, lautakunnat ja johtokunnat 65 € sekä muut toimielimet 50 €.

ARVONLISÄVERO

Talousarvioehdotuksen määrärahoihin ei sisällytetä arvonlisäveroa.

TIETOHALLINTOON LIITTYVÄT MENOT

Toimialat käyvät toimialajohtajien johdolla läpi seuraavan vuoden järjestelmähankintatarpeensa ja toimittavat tiedot ja perustelut niistä **18.8.2023** mennessä

sähköpostilla sami.suominen@laitila.fi tai tietohallintopäällikön ja toimialajohtajien välisissä palaverissa. Rutiinihankintoja laajemmista kehittämishankkeista tulee tehdä myös projektikuvaus. It-tarpeiden kartoituksen jälkeen talousjohtaja ja tietohallintopäällikkö käsittelevät ehdotetut it-hankinnat **31.8.2023** mennessä. It-hankinnat priorisoidaan tarpeellisuuden mukaan sekä arvioidaan henkilöstöresurssit hankkeiden toteuttamiseen.

Tietohallinnon osalta varataan keskitetysti hallinnon toimialalla määrärahat tietohallinnon asiantuntijapalveluihin sekä kaupungin yhteisten it-palvelujen järjestämiseen. Yhteisten järjestelmien ja IT-palveluiden kustannukset kohdennetaan toimialoille kustannuslaskennallisina erinä. Muuten it-budjetoinnissa lähtökohtana on omistajavastuu: se taho, jonka tarkoituksia jokin tietojärjestelmä tai laite palvelee, vastaa hankintojen, ylläpidon, päivitysten ym. budjetoinnista ja kustannuksista.

Laitilan kaupunki käyttää leasing-rahoitusta IT-laitteiden ja matkapuhelinten hankinnoissa. Tämä tarkoittaa sitä, että laitteita ei osteta omaksi vaan hyödynnetään leasing- rahoitusta, jolloin kustannukset näkyvät käyttötaloudessa leasingvuokrakuluina. **IT-laitteiden ja matkapuhelinten hankinta on keskitetty tietohallintopalveluihin.**

KOULUTUSMENOT

Kaupungilla on varattuna keskitettyä koulutusmäärärahaa. Tätä käytetään laajojen henkilöryhmien koulutuksiin sekä luottamushenkilöille tarkoitettuun koulutukseen. Määrärahan käytöstä sovitaan erikseen.

RISKIEN HALLINTA JA SISÄINEN TARKASTUS

Riskien hallinnan osalta Laitilan kaupungilla on käytössä riskienhallintaohjelma, johon on kirjattu eri osastojen merkittävimpiä riskejä. **Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee riskit arvioida uudelleen ja päivittää tarvittaessa tiedot Targetor-pro riskienhallintaohjelmaan.** Riskienhallintaa koordinoi controller.

TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSEN PERUSTELUT

Toimielinten tulee laatia hallintokunnan omien tarpeiden mukainen esitys, joka esitellään valtuustolle. Esitys sisältää:

- Käyttötalouden toiminnalliset tavoitteet, mittarit, määrärahat ja tuloarviot tulosalueittain
- Henkilöstösuunnitelma v. 2024–2026
- Investointiosa

Perustelutekstien esittämistavassa (word-dokumentti) tulee huomioida kaupungin strategia. Päämäärien, tavoitteiden ja mittareiden tulee olla strategian mukaiset. Tehtäväkohtaisen tekstiosan rakenne on seuraava:

- Vastuhenkilö
- Toiminnan kuvaus
- Toimintaympäristö ja sen muutokset
- Henkilöstö
- Strategiset päämäärät ja tehtävän tavoitteet

Vuoden 2024 talousarviotekstien pohjana on vuoden 2023 tavoitteet ja tekstikentät. Tekstitiedostot löytyvät yhteisestä TIEDOT-hakemistosta T:\Vuoden 2024 talousarvio. **Samalla on päivitettävä toiminnan tunnusluvut (excel-taulukko kansion lopussa). Taulukosta löytyy vanhojen tunnuslukujen lisäksi tyhjiä rivejä, koska tunnuslukuja saattaa olla tarpeen tarkastella uudelleen strategian uudistuttua.** Mikäli vanhaa tunnuslukua ei käytetä enää vuoden 2024 talousarviossa, laitetaan rasti viimeiseen sarakkeeseen kyseisen rivin kohdalle. Uudet tunnusluvut laitetaan keltaisella taustalla olevalle riville ja vanhat tunnusluvut näkyvät valkoisella taustalla. Talousarviokirjatyökalu toimii samaan tapaan kuin tilinpäätöskirjatyökalu. Asukaslukuna käytetään 31.12.2022 tilanteen asukasmäärää, joka oli 8 370.

Huom! Word-dokumenteissa näkyvät otsikot "toiminnan tunnusluvut" ja "tehtävän talous" päivitetään koodien mukaisesti talouspalveluiden toimesta. Kyseisiin kenttiin ei saa tehdä muutoksia. Myöskään otsikointeja tai tekstien muotoiluja ei voi muuttaa, jotta talousarviotyökalu toimisi oikein. Tämä tulee huomioida, jos tekstejä kopioidaan tiedostoon muualta.

TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAPERIAATTEET

Hallintokuntien tulee laatia vuoden 2024 talousarvioehdotus tehtäväkohtaisten kehysten mukaisesti edellä kerrottuja ohjeita noudattaen. Tässä vaiheessa kehyksiin sisältyy ainoastaan kehystarkastelussa mainitut menolisäykset ja -tarkistukset vuodesta 2023.

TALOUSARVIOEHDOTUKSEN LAADINTA-AIKATAULU

TEHTÄVÄT	ERÄPÄIVÄ
Talousarviokehysten ja -ohjeiden käsittely johtoryhmässä	touko-kesäkuu 2023
Talousarviokehys ja -ohjeet kaupunginhallituksessa	19.6.2023
Sisäiset vuokrat valmiit. Taloushallinto tallentaa talousarvioon	31.5.2023
Palkkojen Excel-taulukot palautus	15.6.2023
Tiedot sisäisistä kustannuksista ja muutoksista taloustoimi@laitila.fi	18.8.2023
It-hankintatarpeet digipäällikölle	18.8.2023
Sisäiset erät talouspalveluissa tallennettu	25.8.2023 mennessä
Valiokuntien investointiehdotukset rakentamishankkeista tekniselle valiokunnalle	31.8.2023 mennessä
Investointiehdotukset irtaimiston osalta talousjohtajalle	31.8.2023
Kustannuspaikkojen ja hankkeiden talousarviot valmiina toimialajohtajan käsittelyä varten (sivistystoimi ja tekninen toimi)	8.9.2023 mennessä, ellei toimialajohtaja muuta ohjeista
Tekninen johtaja toimittaa tiedot investoinneista talousjohtajalle	7.9.2023
Talousarvion valiokuntakäsittely	viikot 40-41
Talousarvioehdotus jätettävä talousjohtajalle	17.10.2023 mennessä
Valtuustoseminaari	23.10.2023
Veroprosentin määrittely KV	13.11.2023
Talousarvion käsittely kaupunginhallituksessa	15.11.2023
Talousarvion valtuustokäsittely	11.12.2023

YLEISET ASIAT, JOTKA HUOMIOITAVA TALOUSARVIOTA LAADITTAESSA

Talousarviota laadittaessa menot ja tulot tulee kohdistaa mahdollisuuksien mukaan oikeisiin tiliryhmiin.

Suunnitteluvuodet 2025 ja 2026 otetaan huomioon siten, että käyttötaloudessa olennaiset suunnitteluvuosien muutokset, kuten TE-uudistus huomioidaan arvioinnissa. Muuten tulo/menotaso pidetään samana kuin vuoden 2024 arvio.

LAITILAN KAUPUNGINHALLITUS

19.6.2023

kaupunginjohtaja

talousjohtaja